

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

**Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Виконала: студентка 212 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми 012 Дошкільна освіта
Вікторія СЕРГІЙЧУК
Керівник: канд. пед. наук,
доцент Олена АНІСІМОВА
Рецензент: Компаній Н.А., директор
ЗДО № 85 Херсонської міської ради.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку	9
1.1. Сутність поняття «соціальна компетентність».....	9
1.2. Особливості формування соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку.....	14
1.3. Основні підходи до набуття дитиною соціальної компетентності в нормативно-правових актах дошкільної освіти.....	20
РОЗДІЛ 2. Експериментальна перевірка ефективності методів і прийомів розвитку соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку	25
2.1. Діагностичний інструментарій дослідження.....	25
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.....	27
2.3. Практичні рекомендації щодо підвищення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.....	33
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	47
Додаток А Методика «Круг обговорення».....	48

Додаток	Б	Методика-гра	«Прийняття рішень».....	49
---------	---	--------------	-------------------------	----

ВСТУП

Актуальність теми. Ураховуючи реалії сьогодення, формування соціальної компетентності у дітей – актуальна психолого-педагогічна та соціальна проблема. Саме тому на сучасному етапі соціально-економічних трансформацій у світі перед освітньою галуззю постає завдання не лише надати дітям певний рівень умінь, знань та навичок, але й забезпечити здатність адаптуватися в сучасному соціумі, досягати соціально важливих цілей, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та вирішувати життєві проблеми. Так, у Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено, що пріоритетним завданням системи дошкільної освіти є розвиток особистості дитини та набуття нею соціального досвіду, а оновлений Базовий компонент дошкільної освіти визначає ключові компетентності дитини, зокрема і соціально-громадянську.

Війна змусила багато закладів дошкільної освіти перейти на дистанційний формат навчання, що стало викликом для формування соціальної компетентності дітей, оскільки можливості для фізичного спілкування та соціального взаємодії з однолітками обмежені.

Дослідженню різноманітних аспектів проблем соціалізації дітей дошкільного віку присвячено багато праць як зарубіжних, так і

вітчизняних науковців, педагогів та психологів. Вищезазначену тему досліджували: Г. Брігман, М. Діркс, С. Кемпбелл, А. Леві, К. Ренк, Л.Срауф, В. Фарес, Д. Хайсон та ін. Вагомим внеском в дослідження головних аспектів формування соціальної компетентності дітей зробили вітчизняні дослідники, зокрема В.І. Березан, І.Д. Бех, В.Г. Бутенко, Н.В.Гавриш, В.В. Коваленко, О.Л. Кононко, К.Л. Крутій, Л.М. Кулакова, С.О. Ладивір, Т.О. Піроженко, Т.І. Поніманська, та ін.

Однак, незважаючи на глибокі та системні наукові розробки, проблема соціальної компетентності дітей досі залишається важливою для наукового дослідження. Вивчення методів та підходів до роботи з дітьми в умовах дистанційного навчання стає актуальною проблемою сучасної педагогіки та має велике значення для подальшого розвитку всієї дошкільної освіти, що і зумовило вибір теми магістерського дослідження «Формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Формування професійної компетентності кадрового потенціалу дошкільної та початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів».

Метою дослідження є вивчення особливостей формування соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку, визначення факторів впливу на цей процес та обґрунтування ефективних педагогічних підходів для підвищення його рівня у цьому віковому періоді.

Для досягнення зазначеної мети, в роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

1. Розкрити сутність та поняття «соціальна компетентність» та проаналізувати особливості формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку;

2. Схарактеризувати діагностичний інструментарій та дати інтерпретацію результатів щодо дослідження формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку;

3. Розробити практичні рекомендації щодо підвищення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

Об'єктом дослідження є процес формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо дослідження процесу формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених в роботі завдань використовувалися наступні методи: теоретичні методи – аналіз, синтез, класифікація, систематизація, конкретизація, наукова абстракція, наукове узагальнення та групування (при визначенні сутності, особливостей, класифікації, наслідків тощо); емпіричні – опитувально-діагностичні (бесіди, опитування, тестування, анкетування); статистичні – методи математичної статистики (первинна обробка даних, розрахунок елементарних статистик, варіаційний аналіз даних, перевірка статистичних гіпотез) з метою одержання характеристики кількісно-якісних результатів дослідження; порівняльного аналізу (при зіставленні показників у динаміці та аналізі рядів динаміки); графічний (для наочного представлення отриманих результатів дослідження) та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо підвищення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку в умовах війни та дистанційної освіти.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати мають важливе значення для педагогів, психологів, батьків, які займаються вихованням та розвитком дітей молодшого дошкільного віку. Одержані дані можуть бути використані в роботі з дітьми дошкільного віку та застосовані як джерело для написання різноманітних студентських робіт, а також бути використаними в якості відправної точки для подальших наукових досліджень у галузі розвитку соціальної компетентності дітей.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Апробацію одержаних результатів здійснено шляхом їх оприлюднення на засіданнях кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету та в публікації В. «Шляхи формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку», матеріали Міжнародної науково-практичної конференції MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: ACHIEVEMENTS, INNOVATIONS AND DEVELOPMENT PROSPECTS, Берлін, Німеччина.

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи опубліковано тези у «Магістерських студіях ХДУ»:

«Роль вихователів ЗДО у розвитку соціальної компетентності дітей дошкільного віку».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Робота містить 3 таблиці, 3 рисунки та 2 додатки. Список використаних джерел включає 45 найменувань, із них 3 іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку

1.1. Сутність поняття «соціальна компетентність»

У сучасному інформаційному просторі особливої уваги набувають питання соціалізації кожного громадянина починаючи з дитячого віку. Соціальне середовище є обов'язковою умовою соціалізації особистості, а саме його складові: політичні, економічні, духовні, соціальні, які впливають на формування ціннісних орієнтацій і поведінки особистості.

Загалом термін «соціалізація» виник у ХХ ст., саме тоді вчені розглядали процес «соціалізації-інтеграції», в основі якого лежить творчий пошук свого «Я».

В Енциклопедії освіти містяться критерії соціалізованості людини: зміст сформованих установок, цінностей, стереотипів, картин світу; адаптованість особистості, її спосіб життя, законослухняна поведінка; соціальна ідентичність; рівень впевненості незалежності, самостійності, ініціативності, розкутості [16, с. 934-935].

З появою у повсякденному житті інформаційно-комунікаційних технологій та їх активним застосуванням в усіх суспільних галузях

виникли нові терміни, такі як «медіасоціалізація» та «кіберсоціалізація». Дослідниця Тадаєва А.В. звертає увагу на те, що медіа грають важливу роль у візуалізації соціального досвіду та соціальних цінностей шляхом представлення інформації та даних в доступній і привабливій формі. Користувачі можуть створювати медіатексти, спілкуватися з іншими, застосовуючи технічні засоби. Отже, окрім традиційних агентів, інститутів та чинників соціалізації активно втрутився ще один фактор – медіа [39, с. 28-29].

Таким чином, «соціалізація – це процес навчання індивіда нормам, цінностям, уявленням про соціальну реальність і розвиток навичок, необхідних для ефективною адаптації до соціального середовища та взаємодії з іншими членами суспільства» [41, с. 106].

З позиції психології, соціалізація охоплює процеси, які допомагають особистості засвоювати соціальні ролі, норми, цінності, способи поведінки і сприйняття соціального світу. З педагогічної точки зору, соціалізація визначається як освітній процес, який відбувається через навчання в школі, виховання в сім'ї, вплив однолітків і вихователів. Педагоги створюють умови для розвитку соціальних навичок та формування цінностей дітей, сприяють їхньому інтегруванню в суспільство і виховують громадян, які здатні діяти відповідально та етично [10, с. 61].

Загалом, соціалізація є важливим процесом, який впливає на розвиток особистості та її взаємодію з навколишнім світом. Вона допомагає формувати соціальну ідентичність і, як процес, є основою для розвитку соціальної компетентності особистості.

Україномовне поняття «компетентність» походить від латинського слова «competentis», що означає «відповідний, належний». У словнику іншомовних слів української мови термін «компетентність» визначають як інформованість, обізнаність, авторитетність [38, с. 282].

У методиці розробки професійних стандартів поняття «компетентність» визначають як динамічну комбінацію знань, навичок, умінь, способів мислення, цінностей, поглядів та інших якостей, що дає можливість особистості успішно соціалізуватися, здійснювати навчальну та професійну діяльність [29].

Джон Равен використовував поняття «компетентність» в 60-х роках ХХ ст. і визначив його як здатність людини, яка необхідна для успішної реалізації в певній галузі, вона передбачає наявність спеціальних та предметних знань, певного способу мислення, розуміння відповідальності за себе і свої дії.

Дослідниця Пометун О.І. під компетентністю розуміє набори знань, навичок і умінь, що набуваються у процесі навчання. Вони допомагають особистості розпізнавати і вирішувати проблеми, характерні для певної сфери діяльності [34, с. 17].

Науковець Гура О.І. відзначає три групи компетентностей: тих, що стосуються взаємодії особистості в соціумі; тих, що відносяться до особистості як суб'єкта самопізнання та життєдіяльності; тих, що мають відношення до загальної людської діяльності [13, с. 15].

Постановою Європейського парламенту і Ради ЄС від 18 грудня 2006 року виділено ключові компетентності для навчання протягом життя: спілкування рідною мовою, спілкування іноземною мовою, вміння вчитися, компетентність в галузі математики, науки і техніки, цифрові компетентності, громадянська та соціальна компетентність, навички підприємництва та ініціативності, культурна свідомість і самовираження. Компетентність – сукупність знань, умінь і навичок, що відповідають конкретній ситуації. Вони поділяються на ті, які потрібні людям для реалізації та розвитку активної громадянської позиції, соціальної взаємодії та працевлаштування [45, с. 4-5].

Термін «соціальна компетентність» у науковий обіг ввів німецький науковець Г. Рот, який визначив його як те, що відображає сферу

взаємодії з іншими. Соціальна компетентність генерується на соціальному інтелекті, вона виявляється в умінні використовувати знання під час професійної діяльності або соціальної взаємодії [26, с. 50].

У науковій літературі представлена досить велика кількість підходів до трактування поняття «соціальна компетентність», що зумовлено наявністю різних дисциплін, таких як психологія, педагогіка, соціологія, освітологія, соціальна робота та інші, які досліджують соціальні вміння, навички, компетентності з різних ракурсів і в контексті різних завдань та сфер життя і це все дає змогу констатувати його багатоаспектним поняттям.

У табл. 1.1 наведені окремі підходи до трактування даного поняття вітчизняними дослідниками.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування поняття «соціальна компетентність»

Автор	Визначення поняття «соціальна компетентність»
Т.І. Поніманська [35, с. 259]	Відкритість до суспільства, навички соціальної поведінки, готовність до сприймання соціальної інформації.
Н.В. Борбич [9, с. 80]	Інтегральна якість особистості, що складається з комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей і виявляється у соціальній активності і гуманістичній спрямованості.
Н.М. Бібік [7, с. 2]	Здатність функціонувати в суспільстві (враховуючи інтереси та потреби соціальних груп, дотримання соціальних норм і правил, співпраця з іншими), а також адекватно розпізнавати, ідентифікувати, фіксувати і аналізувати широкий спектр питань, які виникають у складній системі соціальних відносин людини у суспільстві.
М.М. Айзенбарт [1, с. 7]	Це усвідомлене індивідом явище, що виникає внаслідок власних розумінь та включає багатоаспектну характеристику, а також вказує на якість взаємодій людини в суспільстві і враховує соціальні навички та мотиви, необхідні для успішної взаємодії з середовищем.
М.В. Гончарова-Горянська [11, с. 73]	Багатогранна характеристика особистості, яка охоплює всю множину та глибину функціонування особистості в соціумі. Це вміння особистості гнучко адаптуватися до змінливих соціальних умов і ефективно взаємодіяти з соціальним оточенням.
Т.В. Зінченко [17, с. 14]	Складний аспект особистості, що сприяє розвитку та самовдосконаленню особи, визначає схильність до соціальної ініціативи, відповідальності перед іншими за свої дії і здатність

	адаптувати свою поведінку відповідно до соціальних норм і цінностей.
Д.В. Губарева [12, с. 30]	Цілісне інтегративне утворення, сукупність соціальних знань, умінь та досвіду, що забезпечують результативну взаємодію людини із суспільством шляхом засвоєння основних соціальних ролей, її самореалізацію в соціумі, відображаючи ступінь соціалізованості індивіда.

Джерело: складено автором на основі аналізу наукових джерел

Зарубіжні вчені також активно досліджують сутність соціальної компетентності. Наприклад, І. Мігло розглядає соціальну компетентність як здатність до адекватної поведінки в різних соціальних ситуаціях, яка може призводити до позитивних або негативних взаємодій між особами та суспільством. За її дослідженнями, соціальна компетентність є своєрідним мистецтвом самовираження особистості [44].

У своєму дослідженні Х.Д. Чіфтчі, Р. Джейлан і Ф.Г. Чолак використовують освітні кваліфікаційні рамки та визначають соціальну компетентність як динамічне когнітивне поняття, яке може бути вивчене. Вони розглядають соціальну компетентність як складну структуру, що включає в себе різні компетенції, такі як комунікативні навички, напористість, здатність приймати критику та інші. Вони також вказують, що соціальна компетентність залежить від цінностей, ставлення осіб, які беруть участь у взаємодії, і від правил, стандартів та очікувань щодо професійної поведінки [43].

Відзначимо, що незважаючи на різні трактування, всі науковці одностайні в тому, що соціальна компетентність є навичкою набутою, її можна формувати і розвивати протягом усього життя, починаючи з дошкільного етапу, і до завершення здобуття професійної освіти.

Таким чином, соціальна компетентність – це комплексна характеристика особистості, її здатності ефективно взаємодіяти з іншими людьми та успішно функціонувати в соціальному середовищі. Це поняття включає в себе ряд важливих аспектів:

- 1) здатність висловлювати свої думки та ідеї, слухати і розуміти інших, а також вести взаємодію без конфліктів;
- 2) розв'язання конфліктів та навички вирішення суперечок у спосіб, що сприяє збереженню позитивних відносин;
- 3) здатність керувати власними емоціями та розпізнавати їх у інших, що допомагає уникати конфліктів та покращує загальний стан;
- 4) здатність співпрацювати з однолітками для досягнення цілей;
- 5) здатність легко адаптуватися до змін у соціальному середовищі;
- б) спроможність слідувати та розуміння соціальних норм, етичних принципів і правил поведінки у різних ситуаціях [31, с. 537].

Таким чином, забезпечення розвитку соціальної компетентності у дітей є важливою метою педагогів, оскільки вона сприяє їхньому успіху в навчанні та формуванню позитивних міжособистісних відносин.

1.2. Особливості формування соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку

Процес соціалізації дитини, який означає її вступ у світ взаємодії з іншими людьми, розпочинається з моменту народження. Першою та основною особою, що бере участь у цьому процесі, є мати. Вона віддає найбільший час і зусилля, надає перші приклади любові, ніжності та догляду, а також навчає малюка навичкам спілкування з іншими людьми.

Процес формування компетентності дітей у віці до шести років передбачає досягнення рівня розвитку, необхідного для їхнього повноцінного функціонування у сучасному соціумі. Цей розвиток включає в себе основні знання, уявлення, практичні вміння і навички, які забезпечують здатність дітей орієнтуватися у сучасному житті, адаптуватися до нього і адекватно реагувати на поведінку і дії оточуючих людей, події і явища, що відбуваються навколо них.

До основних соціальних навичок включають: розрізнення людей за критеріями, такими як вік, стать, ступінь спорідненості; адекватне спілкування з ровесниками, дорослими та іншими особами у їхньому оточенні; здатність вести себе в межах припустимої поведінки; культурне спілкування, використання норм та правил гарного тону; адекватна реакція на дії і висловлювання інших, дотримання правил етикету, співчуття та співпраця з іншими людьми; здатність ідентифікувати себе з певним народом чи нацією [42, с. 136].

Дошкільний вік – це час, коли у дітей формуються уявлення про світ, події у суспільстві та міжособистісні відносини. Під час вступу в життя, діти повинні вивчити безліч правил, які прийняті в суспільстві. Процес соціалізації передбачає адаптацію дитини до навколишнього світу та суспільного середовища, засвоєння нею знань та прийнятих у цьому оточенні норм. Цей процес відбувається в трьох основних сферах: гра, спілкування та свідомість [28, с. 12].

Соціалізація дошкільника означає збагачення його індивідуального досвіду позитивними враженнями, отриманими під час спільної діяльності з іншими, а також розвиток у нього соціальних потреб, формування соціальних вмінь і навичок. Цей процес також включає в себе виховання в дитини здатності відчувати та розуміти потреби інших, а також готовність і здатність до спільної діяльності, співпраці та розв'язання конфліктів. Іншими словами, соціалізація передбачає виховання у дитини навичок ефективної спільної взаємодії з іншими, розвиток її здатності відчувати себе частиною соціальної групи та знаходити своє місце в ній. Дошкільника, який проявляє високий рівень соціальної компетентності, можна вважати особистістю, яка володіє необхідними соціальними навичками [8, с. 57-58].

Молодший дошкільний вік відзначається значущими фізичними, психологічними та соціальними змінами, а саме:

1. Фізичний розвиток. Діти в цьому віці набувають більше координації та силу в м'язах. Вони починають більше рухатися, експериментувати зі своїм тілом і розвивати моторику.

2. Мовлення і комунікація. Діти активно розвивають мовлення. Вони починають говорити реченнями, поповнюють свій словник і здатні виражати свої думки та почуття.

3. Соціальний розвиток. Діти на цьому етапі вивчають основи соціальних навичок. Вони вчаться спілкуватися з однолітками, дорослими та вміють ділитися і грати в групах.

4. Розвиток самостійності. Діти поступово навчаються робити певні речі самостійно, такі як одягання, вмивання та їжа. Вони відчують себе більш незалежними.

5. Емоційний розвиток. На цьому етапі діти можуть проявляти широкий спектр емоцій, від радості до обурення. Вони навчаються розпізнавати та виражати свої почуття.

6. Розвиток фантазії і творчості. Діти в цьому віці часто занурюються у світ фантазії, граючи в рольові ігри та творячи історії.

7. Основи навчання. Діти можуть показувати інтерес до навчання, вчаться розпізнавати числа, кольори та форми [24, с. 117].

Дитина у віці 3-4 роки розуміє поняття про народження та життя у сім'ї, має уявлення про важливість родинних зв'язків та співжиття вдома. Вона може виражати турботу та прив'язаність до своїх рідних.

Дитина знає, як спілкуватися зі знайомими, включаючи «сусідів» та друзів батьків, а також з незнайомими людьми. Вона проявляє турботу і адаптує своє ставлення до інших людей відповідно до їхнього віку. Дитина розуміє емоції та настрої дорослих і дітей і розуміє важливість позитивних відносин з однолітками і вихователями в дитячому садку. Вона вміє спільно грати та працювати під час занять.

Дитина дотримується правил ввічливого спілкування і розуміє соціальні норми в поведінці у товаристві. Вона також виявляє інтерес до

вчинків і слів вихователя, прагне співпрацювати з ним і отримувати підтримку за позитивну поведінку. Дитина може розповідати про своїх друзів і описувати їхні риси характеру. Вона розуміє вимоги до своєї поведінки під час спільних дій і проявляє турботу про молодших дітей, вчиться від старших [4, с. 229].

Заклад дошкільної освіти, як перший соціальний інститут, надає широкий спектр можливостей для формування конкретних особистісних рис, потреб, здібностей, теоретичних уявлень і практичних навичок, необхідних для забезпечення дитині життєздатності.

Вихователі зазвичай впливають на дитину, функціонуючи як посередники між нею та оточуючим світом. Безперечно, життєва мудрість, яку передають близькі та обізнані люди, сприймається дітьми легше і залишає більший слід у їхній пам'яті.

Соціальна компетентність дошкільнят – це результат процесу опанування ними соціальним та емоційним досвідом. Це їх умілість, обізнаність, вправність способів соціального реагування. Процес формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку передбачає розвиток у них конкретних особистісних рис, потреб, здібностей, базових теоретичних уявлень і практичних навичок, що допомагають дитині стати життєздатною [25, с. 61].

Соціальна компетентність у дітей молодшого дошкільного віку завжди була важливою складовою їхнього розвитку, але в умовах воєнного часу вона набуває ще більшого значення. Вихователям доводиться створювати навчальні середовища, які дозволяють дітям розвивати соціальні навички, використовуючи сучасні технології та методи дистанційної освіти.

Дистанційне навчання – це сукупність сучасних засобів, що забезпечують надання інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційна освіта – це той контент, який надається педагогом і закладом дошкільної освіти батькам своїх вихованців [36].

Ефективна дистанційна освіта в умовах воєнного конфлікту має допомогти дітям розуміти та адаптуватися до змін у соціальному середовищі. Наведемо кілька прикладів технологій і методів, які можуть бути використані:

1. Zoom-конференції. Це ідеальний спосіб для дітей спілкуватися з однолітками із інших місць і навіть країн. Вони можуть обмінюватися думками, ідеями, та вчитися спільно працювати над проектами.

2. Онлайн-зустрічі. Вихователі можуть організовувати тематичні онлайн-зустрічі, де діти зможуть обговорити важливі теми, навчатися висловлювати свої думки та слухати інших.

3. Інтерактивні відеоуроки. За допомогою спеціалізованих платформ та інтерактивних відеоуроків, діти можуть вивчати нові матеріали та розвивати соціальні навички, спілкуючись з іншими учнями через чати та форуми.

4. Онлайн-ігри. Деякі освітні ігри спрямовані на розвиток таких соціальних навичок як співпраця, комунікація та розв'язання конфліктів.

У табл. 1.2 наведено основні переваги та недоліки різних методів дистанційної освіти.

Таблиця 1.2

Основні переваги та недоліки різних методів дистанційної освіти

Метод	Переваги	Недоліки
Zoom-конференції	<ul style="list-style-type: none"> - можливість спілкуватися в реальному часі; - можливість навчатися з однолітками з різних місць та країн. 	<ul style="list-style-type: none"> - потреба у стабільному інтернет-з'єднанні; - потреба у веб-камері та мікрофоні; - можливі проблеми з конфіденційністю.
Онлайн-зустрічі	<ul style="list-style-type: none"> - сприяє обговоренню важливих тем; - можливість навчатися спільно; - залучає учнів до активного 	<ul style="list-style-type: none"> - вимагає планування та організації; - залежність від доступу до техніки; - можливість затримок та втрати зв'язку.

	обговорення.	
Інтерактивні - відеоуроки	- візуальна та інтерактивна форма навчання; - залучення учнів до вивчення нових матеріалів; - можливість навчатися в будь-який час.	- вимагає доступу до комп'ютера та Інтернету; - відсутність особистого контакту; - потреба у спеціальних програмах та обладнанні.
Онлайн-ігри	- навчання вирішенню конфліктів, спорів, а також співпраці та комунікації.	- відсутність контролю над змістом ігор; - можливість витрати часу на непродуктивні ігри.

Джерело: складено автором самостійно

З метою ефективного впровадження дистанційної освіти, важливо враховувати рівень підготовки вчителів та можливості їхніх учнів. Вчителі повинні використовувати платформи, які вони вже вміють використовувати, і співпрацювати з батьками, щоб визначити їхні можливості та обмеження. В цьому контексті блоково-тематичне планування за програмою «STREAM-освіта або Стежинки у Всесвіт» може бути корисним інструментом для організації навчального процесу. Також, вчителі можуть скористатися готовими матеріалами і додати до них свої власні ресурси для покращення процесу навчання [23, с. 67].

Педагоги повинні спрямовувати свої зусилля на створення спільного інформаційного банку разом з батьками, який міститиме різноманітні розвивальні, інформаційні та художні матеріали з різних тем, щоб максимально полегшити виконання батьками щоденних завдань навчання в домашніх умовах. Важливо забезпечити можливість щоденного супроводу освітнього процесу та долучення до нього за потреби. Це важлива робота, і вона вимагає значних ресурсів. Важливо не допустити звикання дітей до безділля під час війни, оскільки виходження з цього стану буде надзвичайно складним. Для вчителів і батьків важливо спільно працювати над організацією дистанційної освіти та забезпечити доступ до інформаційно-комунікаційних технологій, які є доступними і придатними для використання [36].

Щодо ігрової діяльності, то все залежить від сімейного оточення та підходу до виховання. Якщо педагоги розроблять «тижневі карти» або чек-листи для батьків з сюжетами для розгортання сюжетних ігор, рухливих ігор та забав, які можна проводити вдома, і батьки ставляться до цього відповідально, то гра не буде знехтуваною. Важливо, щоб вихователі самі вірили у цінність дитячої гри і доносили це до батьків. Батьки також можуть активно долучатися до гри, допомагаючи дітям розгортати різні сюжети та завдання. Головне – підтримувати емоційний стан дітей та показувати їм, як робити це навзаєм [33, с. 12].

Таким чином, формування соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку є складним процесом. Війна змусила багато закладів дошкільної освіти перейти на дистанційний формат навчання, що став викликом для формування соціальної компетентності дітей, оскільки можливості для фізичного спілкування та соціального взаємодії з однолітками обмежені. Тому важливо створити сприятливе середовище для їхнього фізичного, психологічного та соціального розвитку.

1.3. Основні підходи до набуття дитиною соціальної компетентності в нормативно-правових актах дошкільної освіти

Завдання дошкільної освіти полягає не лише в передачі знань та навичок, а й у створенні сприятливого середовища для гармонійного розвитку дитини як особистості. Соціальна компетентність є однією з ключових складових цього розвитку, і вона займає важливе місце у нормативно-правових актах дошкільної освіти.

В основі підходів до формування соціальної компетентності дітей лежать п'ять принципів (рис. 1.1).

1. Розвиток комунікативних навичок:

- Дитячий садок створює умови для розвитку мовлення дітей, навчає їх висловлювати свої думки, слухати інших та виражати почуття словами.

2. Емоційний і соціальний розвиток:

- Діти навчаються розпізнавати свої емоції та реагувати на емоції інших. Вони розвивають емпатію та співчуття.

3. Навички співпраці:

- Групова взаємодія та спільні завдання допомагають дітям вчитися співпрацювати, долати конфлікти та домовлятися.

4. Самостійність і відповідальність:

- Діти навчаються брати на себе відповідальність за свої дії та розвивають навички самостійності.

5. Виховання моральних цінностей:

- Дошкільні заклади сприяють вихованню моральних цінностей, таких як доброзичливість, повага до інших, чесність і справедливість.

Рис. 1.1. Принципи формування соціальної компетентності дітей

Джерело: складено автором самостійно

Ці принципи і підходи впроваджуються у педагогічну практику з метою підготовки дітей до соціальної взаємодії та життя у суспільстві.

Формування соціальної компетентності дітей є однією з ключових цілей становлення особистості за чинними нормативно-правовими актами, що регулюють галузь дошкільної освіти. Це обумовлено тим, що розвиток соціальної компетентності дітей є необхідним для їхнього успішного взаємодії зі світом навколо та формування моральної та культурної ідентичності [27, с. 231].

Одним із основних нормативних актів, що регулює питання формування соціальної компетентності в дошкільних навчальних закладах є Закон України «Про дошкільну освіту». У цьому законі закріплено право дитини на отримання якісної освіти, яка сприяє розвитку її особистості та соціальної компетентності.

Зміст освітньої програми має включати такі аспекти:

- розвиток соціальної адаптації та життєвої компетентності у дитині;
- формування природодоцільного світогляду та сприяння позитивному емоційно-ціннісному ставленню до навколишнього середовища;
- сприяння розвитку емоційно-ціннісного сприйняття практичної і духовної діяльності людини;
- мотивація бажання виявляти власні творчі здібності та їх реалізацію;
- формування української національної і громадянської ідентичності, а також виховання патріотизму [37].

Кожна освітня програма має передбачати набуття дитиною компетентностей, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти, який передбачає включення у навчальну програму таких аспектів, як соціальна адаптація, міжособистісна взаємодія, розвиток емоційної та моральної сфери дитини. Це відображено в навчальних планах та програмах для дошкільних та загальноосвітніх закладів.

Базовий компонент дошкільної освіти в розрізі освітнього напрямку «Дитина в соціумі» визначає соціально-громадянську компетентність як здатність особистості до вияву своїх соціальних якостей та почуттів, включаючи любов до своєї Батьківщини. Вона проявляється у готовності брати участь в соціальних подіях, спрямованих на поліпшення життя в дитячих спільнотах, громаді та суспільстві загалом. Результатом розвитку соціально-громадянської компетентності є наявність ціннісного ставлення дитини до себе, своїх прав і прав інших осіб, а також усвідомлення необхідності дотримання правил міжособистісної взаємодії з членами сім'ї, родини та іншими особами в суспільному контексті. Також ця компетентність включає в себе повагу до

культурних цінностей українського народу, а також представників різних національностей та культур [6].

Емоційно-ціннісне ставлення виявляється у прояві інтересу до загальнолюдських цінностей, таких як здоров'я, сім'я, повага до батьків, роду, держави, Батьківщини, дружба, мир, доброта і багато інших. Воно також охоплює громадянські цінності, які включають в себе обов'язки перед іншими людьми і повагу до їхніх прав, честі та гідності. Крім того, емоційно-ціннісне ставлення охоплює цінності спілкування та діяльності. Ця компетентність проявляється через особистісні якості, такі як самостійність, відповідальність, працелюбність, спостережливість, лідерство, людяність, справедливість, ініціативність, активність, креативність та інші. Вона виявляється у взаємодії з іншими людьми, включаючи дорослих, однолітків, молодших і старших дітей.

Дитина також виявляє інтерес до культурних цінностей свого народу та інших культур. Демонстрація цієї компетентності включає в себе співпереживання, співчуття та оптимістичне ставлення до труднощів і пошук шляхів їх подолання. Важливим аспектом є почуття гідності як представника українського народу та громадянина, а також дружнє та неупереджене ставлення до дітей з особливими освітніми потребами. Дитина також виявляє відповідальність за свої дії [6].

Базовим компонентом визначено аспекти знань та свідомості. Так, дитина має уявлення про роль кожної особи в соціальному середовищі та про себе як члена громадськості та суспільства. Розуміє важливість родини, роду, рідної домівки, дошкільного закладу та Батьківщини, розповідає про державні та національні символи України, а також про звичаї та традиції сім'ї та українського народу. Усвідомлює свою роль у різних спільнотах, таких як сім'я, група однолітків та місцева громада. Розуміє, що прізвище вказує на належність дитини до свого роду та родини, а ім'я відображає її індивідуальність та унікальність. Ознайомлений з окремими традиціями і звичаями минулих поколінь.

Розуміє важливість дотримання соціальних норм моралі та виявляє повагу до прав та свобод людини. Проявляє відкритість до спілкування та співпраці з представниками різних національностей і культур [6].

Щодо навичок, то розпізнає свою соціальну роль і діє відповідно до неї. Проявляє прості навички емоційної саморегуляції, виражає свої почуття за допомогою слів, міміки і жестів. Здатна пояснити причину своїх емоцій і розуміє, що інші люди також переживають різні емоційні стани, такі як радість, біль, образа тощо. Звертається за допомогою до своїх однолітків і знайомих або сам надає їй, а також отримує задоволення від надання допомоги іншим. Дотримується соціальних правил і норм поведінки, а також обумовлених угод у щоденному житті. Бере участь у встановленні і прийнятті правил спільного життя в родині, дитячому саду або серед своїх друзів. Здатен домовитися та знайти спільну мову в конфліктних ситуаціях, використовуючи ввічливу мову у спілкуванні з дорослими і однолітками. Активно пропонує ідеї для гри, приєднується до різних видів діяльності, бере участь у прийнятті рішень щодо особистих питань і життя колективу. На своєму рівні розвитку дитини відповідного віку розуміє цінність демократії, демонструючи готовність приймати відповідальність, висловлювати власну думку, слухати інших та розв'язувати конфлікти шляхом діалогу [6].

Підтримка батьками формування соціально-громадянської компетентності може включати в себе такі аспекти:

- впровадження в сім'ї принципів демократії, що базуються на повазі до прав та особистості дитини;
- створення умов для побудови позитивних міжособистісних відносин та сприяння толерантності у дитячо-батьківській взаємодії;
- розмови з дітьми про їхні права, моделювання відповідної поведінки та висловлення власних поглядів для набуття соціального досвіду;

- залучення дітей, враховуючи їхні можливості, до активної участі у сімейному житті, житті дитячого саду, громади та спільних подіях;
- залучення дітей до спостереження за соціальними аспектами навколишнього середовища під час ігор, прогулянок, екскурсій, заходів;
- розповіді дітям про важливі події в житті сім'ї, міста та громади;
- обговорення різних прикладів та моделей поведінки, включаючи власний досвід взаємодії з іншими людьми та повсякденну діяльність;
- сприяння активному спілкуванню та участі дітей у справах, які стосуються їхніх інтересів та побажань;
- моделювання різних життєвих ситуацій для готовності дітей до участі в демократичних процесах у їхньому дитячому оточенні, громаді та суспільстві [6].

Таким чином, формування соціальної компетентності дітей не лише визнане, але і закріплене в законодавстві України як ключовий аспект їхньої освіти та розвитку. Це свідчить про важливість розвитку цієї компетенції в процесі виховання та навчання дітей, щоб вони стали відповідальними, толерантними та активними членами суспільства, здатними до позитивної соціальної взаємодії та виявлення уваги до загальнолюдських цінностей. Розуміння та реалізація цього підходу виховання сприяє створенню гармонійного суспільства та розвитку громадян, які свідомо долають виклики сучасності.

РОЗДІЛ 2. Експериментальна перевірка ефективності методів і прийомів розвитку соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку

2.1. Діагностичний інструментарій дослідження

Соціальна компетентність у дітей молодшого дошкільного віку відіграє надзвичайно важливу роль у їх подальшому розвитку та успішному взаємодії зі світом навколо. Ця компетентність визначається набором навичок, які дозволяють дитині ефективно спілкуватися,

розв'язувати конфлікти, розуміти та відповідати на потреби і емоції інших людей [32, с. 98].

Для визначення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку нами було проведено емпіричне дослідження на базі Херсонський ясла-садок №85 Херсонської міської ради.

У проведеному нами емпіричному дослідженні на різних етапах взяло участь 20 дітей віком 3-4 роки. Всі діти виховуються у звичайних сім'ях (без будь-яких соціально-психологічних відхилень) та відвідують типовий дитячий садок. Це має велике значення для формування особистості і для підготовки їх до участі в соціальній діяльності, в тому числі до виконання подружніх і батьківських ролей в майбутньому.

Мета дослідження: виявити рівень формування соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку та розробити практичні рекомендації щодо підвищення його рівня.

Структура емпіричного дослідження мала наступний вигляд:

- 1) пошук, вибір та підготовка діагностичного інструментарію;
- 2) знайомство із дітьми, спостереження, бесіди;
- 3) здійснення опитування дітей та виявлення рівня розвитку соціальних компетентностей;
- 4) систематизація та узагальнення одержаних результатів, їх аналіз, формулювання висновків дослідження та рекомендацій.

Для визначення рівня розвитку соціальної компетентності дошкільнят доцільно використати методи мовного спілкування, зокрема дидактичні та сюжетно-рольові ігри, а також бесіди. Саме вони, на мою думку, є ефективними інструментами для визначення рівня розвитку соціальної компетентності дошкільнят.

Діагностичний інструментарій дослідження наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Діагностичний інструментарій дослідження

№	Назва методики	Опис та рівні засвоєння
1	Дидактична гра «Назви своє ім'я та прізвище»	Вихователь просить дитину назвати своє ім'я, стать; розпізнавати і називати батьків; називати імена вихователів, помічника вихователя. Рівні засвоєння: В – має досить великий словниковий запас, відповідає повними реченнями; Д – самостійно відповідає, але не говорить повним реченням; С – може пояснити склад своєї родини, але неповно або невпевнено; Н – незадовільна активність і якість мовлення, багато неправильних відповідей.
2	Дидактична гра «Пестливі слова» (про рідних)	Запропонувати дитині познайомити вихователя з членами родини, назвати їх. Рівні засвоєння: В – розуміє завдання; називає імена рідних, розуміє, що батьки найрідніші люди; Д – відповідає правильно, але невпевнено; С – виконує завдання з допомогою дорослого; Н – погано розуміє завдання, виконує тільки з допомогою дорослого.
3	Гра «Закінчи речення»	Запропонувати дитині закінчити речення: «Якщо я посварюся з другом, то я...?» «Якщо мій друг упав, то я...?» «Якщо мене попросять допомогти, то я...?» «Якщо мене попросять дати іграшку, то я...?»

Джерело: складено автором на основі [29]

Для обробки отриманих даних було використано метод простої статистичної обробки даних. Результати дослідження можуть допомогти педагогам, психологам, батькам, які займаються вихованням та розвитком дітей молодшого дошкільного віку.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку

Перед початком експерименту ми приділили особливу увагу встановленню довіри та позитивного контакту з кожною дитиною. Для дошкільнят важливо створити комфортну атмосферу, в якій вони почуваються впевнено та безпечно. Тому перед експериментом ми поговорили про їхні улюблені мультики, іграшки та розваги. Кожна дитина мала можливість розповісти про себе, свої уподобання та

захоплення. Це допомогло зняти напругу та сприяло встановленню дружньому контакту з кожним малюком.

Після цього перейшли до проведення експерименту, спрямованого на визначення рівня розвитку соціальної компетентності дітей. Передусім було запропоновано пограти в дидактичну гру «Назви своє ім'я та прізвище», а результати спостережень були відображені на рис. 2.1, що дозволило провести подальший аналіз соціальної компетентності.

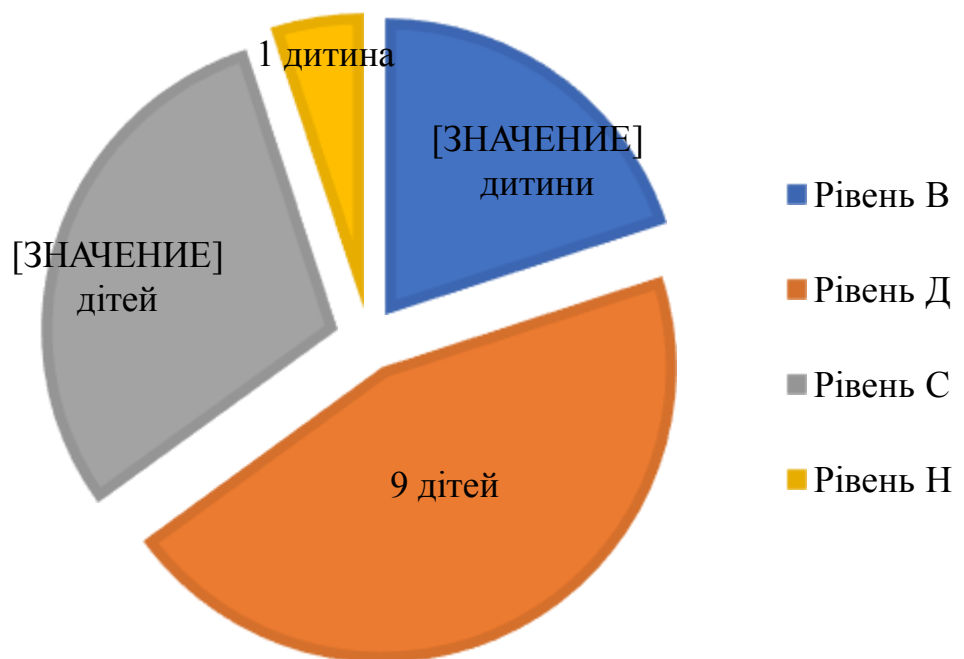

Рис. 2.1. Результати експерименту дидактичної гри «Назви своє ім'я та прізвище» серед дітей, які відвідують Херсонський ясла-садок №85

Розглянемо результати експерименту та їхню інтерпретацію для кожного з учасників.

Так, серед дітей, які відвідують Херсонський ясла-садок №85 – 4 дитини мають високий рівень соціальної компетентності – рівень В. У цієї групи дітей спостерігався високий рівень словникового запасу та мовлення. Вони впевнено називали своє ім'я та прізвище, імена батьків, вихователів та помічника вихователя. Діти відповідали повними реченнями і демонстрували активне та якісне мовлення.

Рівень Д (середній рівень соціальної компетентності) мають найбільше дітей із групи садочку. Діти цієї групи відповідали правильно, але невпевнено. Вони називали своє ім'я та прізвище та імена близьких, але не завжди використовували повні речення. Мовлення було менш активним порівняно з групою рівня В.

Результати показали, що 6 дітей мають рівень С (середній рівень соціальної компетентності). Діти цієї групи могли пояснити склад своєї родини, але робили це неповно або невпевнено. Вони потребували допомоги дорослого, щоб виконати завдання.

Рівень Н (низький рівень соціальної компетентності) має 1 дитина з цієї групи, що свідчить про незадовільну активність і якість мовлення. Вона давала багато неправильних відповідей і погано розуміла завдання.

Таким чином, результати дослідження свідчать про різний рівень розвитку соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку, які відвідують Херсонський ясла-садок №85. Діти з рівнем В мають високий рівень соціальної компетентності та виявляються більш готовими до спілкування з оточуючими. Діти з рівнем Д та С потребують додаткової підтримки та розвитку мовлення для покращення соціальної компетентності. Дитина з рівнем Н може потребувати індивідуальної або групової корекційної роботи для розвитку мовлення та соціальної компетентності.

На наступному етапі було запропоновано пограти в дидактичну гру «Пестливі слова» (про рідних)». В ході експерименту дітям було запропоновано назвати членів своєї родини. Результати експерименту були систематично занесені до таблиці, де враховувалися такі рівні засвоєння: В – високий рівень; Д – середній рівень; С – базовий рівень; Н – низький рівень.

Результати спостережень були відображені на рис. 2.2, що дозволило провести подальший аналіз соціальної компетентності.

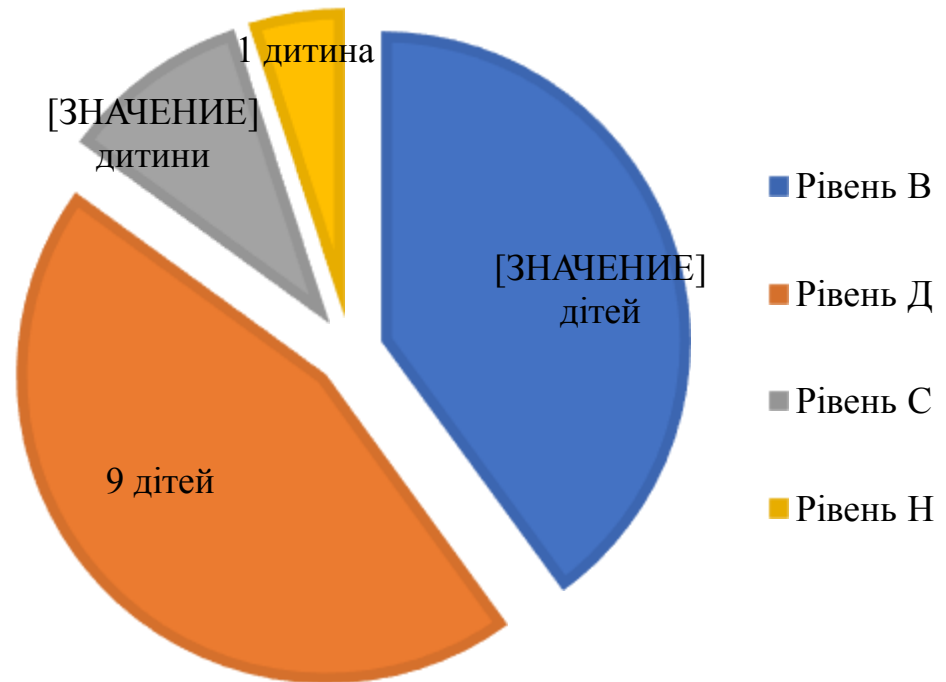

Рис. 2.2. Результати експерименту дидактичної гри «Пестливі слова» (про рідних)» серед дітей, які відвідують Херсонський ясла-садок №85

Розглянемо результати експерименту та їхню інтерпретацію для кожного з учасників:

- високий рівень (В) – 8 дітей. Діти відповідали на запитання правильно та впевнено, і розуміли важливість родинних відносин. Вони не тільки назвали імена своїх рідних, але й виявили розуміння того, що батьки є найближчими та найріднішими людьми для них. Такі діти проявляють високий рівень соціальної компетентності у віці 3-4 роки, що свідчить про їхню здатність будувати стосунки з оточуючими;
- середній рівень (Д) – 9 дітей. Діти правильно відповіли на запитання, але з невпевненістю. Вони мають базове розуміння родинних відносин, але ще потребують підтримки та практики у розвитку соціальної компетентності;

- базовий рівень (С) – 2 дитини. Діти виконали завдання за допомогою дорослого. Вони виявили базову готовність до відповідей, але велику частину інформації потребували від вихователів. Це може вказувати на нестабільність їхнього рівня соціальної компетентності;
- низький рівень (Н) – 1 дитина. Діти погано розуміли завдання та виконували його тільки за допомогою дорослих. Вони потребують значної підтримки та навчання у розвитку соціальних навичок та розумінні родинних стосунків.

Отже, результати дослідження свідчать про різний рівень розвитку соціальної компетентності серед дошкільнят Херсонського ясла-садка №85. Важливо враховувати ці результати при подальшому формуванні педагогічних програм та роботі з дітьми, спрямованої на розвиток їх соціальних навичок та вмінь.

Дослідження рівня розвитку соціальної компетентності дошкільнят було також проведено за допомогою методики-гри «Закінчи речення». Дітям були запропоновані наступні речення:

- 1) «Якщо я посварюся з другом, то я...?»;
- 2) «Якщо мій друг упав, то я...?»;
- 3) «Якщо мене попросять допомогти, то я...?»;
- 4) «Якщо мене попросять дати іграшку, то я...?».

Аналіз інтерпретації результатів показав такий стан розвитку соціальної компетентності серед дошкільнят:

1) відповідальність та дружелюбність: діти, які відповіли на перше запитання, вказавши, що вони намагатимуться знову подружитися з другом (16 дітей), свідчать про розвинуту соціальну компетентність у вирішенні конфліктів. Це свідчить про їхню відповідальність та бажання підтримувати дружні стосунки.

Решта 4 дітей закінчили відповідь «не знаю», що може свідчити про наступне:

- діти цього віку можуть мати обмежений словник або не вміти висловлювати свої думки або почуття чітко. Вони можуть бути не впевнені, як саме вони вирішують конфлікти, і тому вказують «не знаю»;
- діти можуть бути перелякані або соромитися відповідати неправильно і тому обрали «не знаю» як найбезпечнішу альтернативу;
- діти цього віку можуть ще не мати достатньої обізнаності щодо понять «конфлікт» і «подружні стосунки». Вони можуть не розуміти повністю суті запитання і тому відповідали «не знаю».

Це не обов'язково свідчить про відсутність соціальної компетентності у цих дітей. Важливо враховувати їхні вікові особливості та розвивати навички спілкування і конфліктного вирішення в процесі виховання та навчання.

2) співчуття та допомога: усі 20 дітей, відповідаючи, що допоможуть своєму другові, якщо той упав, відображають чудовий приклад виявлення співчуття та готовності надавати допомогу у потрібний момент. Ця єдність в їхніх відповідях свідчить про наявність соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку в аспекті прояву емпатії та готовності до міжособистісних відносин. Це дуже позитивний сигнал із соціально-психологічної точки зору, оскільки виявлення співчуття та бажання допомогти є важливою складовою розвитку дружніх та позитивних стосунків з оточуючими та формуванням навичок спілкування в колективі;

3) допомога та співпраця: всі 20 дітей, відповіли, що готові допомогти, якщо їх попросять, демонструючи високий рівень готовності до співпраці та взаємодії з іншими. Ця узгодженість в їхніх відповідях свідчить про важливий аспект соціальної компетентності – здатність сприяти спільній діяльності та підтримувати інших. Така готовність до співпраці є ключовою для побудови позитивних взаємин та успішного

взаємодії у колективі. Діти вже на цьому етапі свого розвитку виявляють важливі якості, які допоможуть їм стати активними та цінними учасниками спільної команди;

4) спільнота та щедрість: діти, які відповіли на четверте запитання, вказавши, що вони будуть готові дати іграшку (11 дітей), якщо про це попросять, демонструють соціальну компетентність у відносинах з іншими та щедрість. Вони готові ділитися своїми речами та враховувати потреби інших.

Важливо, що деякі з них можуть розглядати можливість віддати іграшку під певними умовами (9 дітей). Це свідчить про їхню обачливість та вміння дбати про власні інтереси в соціальних ситуаціях. У разі невпевненості, ці діти можуть бути уважнішими та ретельнішими у виборі, коли й кому дарувати свої іграшки.

Загалом, дослідження показало наявність важливих аспектів соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку, таких як відповідальність, співчуття, готовність до співпраці та щедрість. Такі результати є дуже багатообіцяючими і свідчать про позитивну динаміку соціального розвитку цих дітей. Ці результати можуть бути корисними для подальшого планування та організації розвивальних програм, спрямованих на покращення соціальних навичок та вмінь у дітей молодшого дошкільного віку.

2.3. Практичні рекомендації щодо підвищення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку

Формування соціальної компетентності є надзвичайно важливим аспектом розвитку дітей молодшого дошкільного віку. Цей процес вимагає плідної співпраці як зі сторони батьків, так і вихователів. Емпіричні дослідження, проведені нами, розкрили проблеми та прогалини у розвитку соціальної компетенції у деяких дітей.

Враховуючи вищезазначене, були розроблені наступні практичні рекомендації, спрямовані на підвищення рівня соціальної компетентності у дошкільнят:

1. Створення сприятливого середовища.

1.1. Доцільно забезпечити дітей психологічною безпекою та відчуттям довіри, щоб вони почувалися комфортно і впевнено в спілкуванні. Варто створити атмосферу, де діти зможуть вільно висловлювати свої думки і почуття. Важливо, щоб діти знали, що їхні думки мають значення і їхні почуття важливі. Уникайте критики або осуду за висловлені думки чи дії. Замість цього, спрямовуйте їх на розуміння наслідків своїх вчинків. Заохочуйте дітей вільно висловлювати свої емоції та почуття. Це можна робити через розмови, малювання або письмові вирази [5, с. 29].

1.2. Сприяйте груповій взаємодії, оскільки це важлива складова соціальної компетентності. Організуючи заняття та ігри, спрямовані на спільну діяльність та співпрацю, ви можете розвивати ці навички у дітей, а саме:

- командні ігри, де діти повинні співпрацювати, щоб досягти спільної мети. Наприклад, «Будуємо вежу» або «Естафета»;
- спільні творчі проекти, які розвивають здатність дітей співпрацювати та об'єднувати ідеї. Наприклад, спільне малювання, конструювання тощо;
- рольові ігри, які сприяють розвитку емпатії та розумінню точки зору інших. Наприклад, діти можуть грати в ролі різних персонажів і вирішувати ситуації разом;
- спільні дискусії. Заохочуйте дітей обговорювати теми разом, висловлювати свої думки та слухати інших (Додаток А).

Важливо надавати можливість дітям долати труднощі в співпраці та вирішувати конфлікти конструктивно. Ці ігри та активності

сприятимуть розвитку навичок соціальної компетентності та покращать їхні відносини з оточуючими.

2. Розвиток мовлення та словникового запасу.

2.1. Для розвитку мовлення та словникового запасу проводьте різноманітні комунікативні вправи та діалоги. Важливо створити можливість для дітей виразно та впевнено висловлювати свої думки.

Серед комунікативних вправ можна виділити:

- бесіди на різні теми. Залучайте дітей до бесід на різноманітні теми, які цікавлять їх. Цікавтеся про їхні улюблені іграшки, казки чи події. Важливо слухати їхні відповіді та створювати активну діалогову атмосферу;
- гра «Розповісти історію»: почніть історію, а потім дайте кожній дитині можливість додати власний розвиток подій [15, с. 56].

2.2. Рольові ігри, які допомагають дітям розуміти важливість міжособистісних відносин і вчать їх спілкуватися.

Серед рольових ігор можна виділити:

- гра «Магазин / Кафе»: розгорніть ігровий магазин або ж кафе, де діти можуть відтворювати сценки покупок чи обслуговування клієнтів. Це розвиває навички взаємодії та здатність спілкуватися в ролі покупця чи продавця;
- гра «Лікарня»: діти можуть грати в лікарів та пацієнтів, де вони взаємодіють, описуючи свої симптоми та надаючи допомогу;
- гра «Сім'я»: діти можуть відтворювати сімейні ситуації, такі як обід або святкове святкування. Це сприяє розумінню ролей та взаємодії в родині;
- гра «Поліція та злочинець»: діти можуть грати в ролі поліцейських та злочинців, де вони вирішують ситуації, вчать співпрацювати та вирішувати конфлікти.

Ці рольові ігри допомагають дітям розкрити свій творчий потенціал, розвивати соціальні навички та створюють можливість для вдосконалення мовлення та спілкування [40, с. 102].

3. Виховання відповідальності та співчуття.

3.1. Навчайте дітей відповідальності за свої дії та вчинки. Важливо пояснити дітям, що вони несуть відповідальність за те, як вони поведуться та як це впливає на інших.

Серед можливих способів можна виділити:

- обговорення наслідків. Поясніть дітям, що кожна дія має свої наслідки. Допоможіть їм розуміти, як їхні дії можуть впливати на інших людей. Наприклад, якщо вони поділяться своєю іграшкою, інший дитина буде щасливий;
- приклад для наслідування. Будьте прикладом відповідальності для дітей. Покажіть, як ви дбаєте про свої обов'язки та виконуєте їх;
- похвала за відповідальність. Хваліть дітей, коли вони виявляють відповідальність. Наприклад, якщо вони допомагають прибрати свої іграшки після гри.

3.2. Залучайте дітей до спільних дій, де вони можуть виявити співчуття та допомогу одне одному. Сприяйте формуванню емпатії та бажання надавати допомогу у потрібний момент.

Серед можливих варіантів ігор та активностей можна виділити:

- спільні творчі проєкти. Наприклад, створення історій або спільне виготовлення подарунків для інших;
- ігри, де потрібно допомагати один одному досягти спільної мети. Наприклад, побудуйте велику вежу з блоків, де кожен учасник має додати свій блок;
- ігри на розвиток емпатії. Наприклад, гра «Хто це?», де діти намагаються вгадати по виразу обличчя, які почуття виражає інший учасник.

Ці ігри та активності допоможуть дітям розвивати співчуття, розуміти важливість допомоги одне одному та виявляти відповідальність за власні дії [22, с. 129].

4. Розвиток навичок співпраці.

4.1. Організуйте групові завдання та проекти, які вимагають співпраці між дітьми. Це можуть бути різноманітні ігри та завдання, що розвивають навички співпраці та взаємодії, зокрема гра «Пошук скарбів», де діти мають разом шукати «скарби» або приховані предмети. Вони повинні співпрацювати, щоб вирішити загадки та знайти скарб.

4.2. Враховуйте інтереси кожного. Під час групової діяльності стежте за тим, щоб кожна дитина мала можливість внести свій внесок та відчувати свою важливість в колективі. Наприклад, для групових завдань розподіліть ролі так, щоб кожен міг зробити те, що йому подобається або добре вдається. Наприклад, одна дитина може бути «архітектором», інша – «будівельником» під час будівництва конструкції. Підкреслюйте важливість кожного внеску у груповий процес. Після завершення групової діяльності проведіть обговорення, де кожна дитина може розповісти про свої враження та думки. Це допоможе зміцнити відчуття співпраці та важливості кожного учасника.

Розвиток навичок співпраці сприяє формуванню соціальної компетентності дітей та їхній здатності ефективно співпрацювати з іншими у майбутньому [3, с. 90].

5. Розвиток щедрості та вміння ділитися.

5.1. Поширюйте позитивні приклади щедрості та підкреслюйте важливість допомоги і підтримки одне одного. Наприклад, розповідайте дітям історії успіху, де один із героїв проявив щедрість та допоміг іншим. Це може бути реальна або художня історія. Відзначайте дітей, які проявляють щедрість та готовність допомогти іншим. Наприклад, встановіть «День Доброти», де ви нагороджуєте дитину, яка проявила особливу щедрість.

5.2. Розвивайте навички прийняття рішень. Навчіть дітей обирати, коли і як допомогти іншим. Поясніть їм, що іноді можна допомагати, а іноді краще залишити дітей прийняти рішення самостійно.

Серед можливих варіантів ігор та активностей можна виділити:

- гра «Прийняття рішень»: проведіть ситуаційну гру, де діти мають обирати чи потрібно допомогти іншому дитині у певній ситуації (Додаток Б);
- міні-проекти допомоги: дозвольте дітям працювати у парах або групах над міні-проектами, які стосуються допомоги іншим. Наприклад, вони можуть придумати, як допомогти вдома або щось зробити для благодійності;
- спільні рішення: Заохочуйте дітей приймати рішення разом. Наприклад, коли вони обирають, в яку гру грати, або яку книгу прочитати, навчіть їх домовлятися та брати до уваги бажання інших [14, с. 59-60].

Загалом такі ігри сприятимуть розвитку навичок щедрості та вмінню приймати обдумані рішення щодо допомоги іншим.

Таким чином, наведені практичні рекомендації допоможуть сприяти розвитку соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку та створити для них позитивне і дружнє оточення, де вони можуть розвивати важливі соціальні навички. Робота над цими аспектами сприятиме покращенню міжособистісних відносин та готовності дітей до співпраці і взаємодії з оточуючими.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було досліджено та проаналізовано особливості формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

1. Розкрито сутність і поняття «соціальна компетентність», а також проаналізувати особливості формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

Встановлено, що термін «соціальна компетентність» у науковий обіг ввів німецький науковець Г. Рот, який визначив його як те, що відображає сферу взаємодії з іншими. На сучасному етапі науковці трактують термін «соціальна компетентність» як комплексну характеристику особистості, її здатності ефективно взаємодіяти з іншими людьми та успішно функціонувати в соціальному середовищі.

Поняття «соціальна компетентність» включає в себе ряд важливих аспектів: здатність висловлювати свої думки та ідеї, слухати і розуміти інших, а також вести взаємодію без конфліктів; розв'язання конфліктів та навички вирішення суперечок, здатність керувати власними емоціями, співпрацювати з однолітками для досягнення цілей та легко адаптуватися до змін у соціальному середовищі.

Виявлено, що процес формування компетентності дітей у віці до шести років передбачає досягнення рівня розвитку, необхідного для їхнього повноцінного функціонування у сучасному соціумі. Цей розвиток включає в себе основні знання, уявлення, практичні вміння і навички, які забезпечують здатність дітей орієнтуватися у сучасному житті, адаптуватися до нього і адекватно реагувати на поведінку і дії оточуючих людей, події і явища, що відбуваються навколо них.

Досліджено, що заклад дошкільної освіти, як перший соціальний інститут, надає широкий спектр можливостей для формування конкретних особистісних рис, потреб, здібностей, теоретичних уявлень і практичних навичок, необхідних для забезпечення дитині життєздатності. Вихователі зазвичай впливають на дитину, функціонуючи як посередники між нею та оточуючим світом.

Визначено, що соціальна компетентність у дітей молодшого дошкільного віку завжди була важливою складовою їхнього розвитку,

але в умовах воєнного часу вона набуває ще більшого значення. Дистанційне навчання – це сукупність сучасних засобів, що забезпечують надання інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій. Ефективна дистанційна освіта в умовах воєнного конфлікту має допомогти дітям розуміти та адаптуватися до змін у соціальному середовищі. Основними інструментами дистанційного навчання є: zoom-конференції, онлайн-зустрічі, інтерактивні відеоуроки, онлайн-ігри тощо.

Одними із основних нормативних актів, що регулюють питання формування соціальної компетентності в дошкільних навчальних закладах є Закон України «Про дошкільну освіту» та Базовий компонент дошкільної освіти. Базовий компонент дошкільної освіти в розрізі освітнього напрямку «Дитина в соціумі» визначає соціально-громадянську компетентність як здатність особистості до вияву своїх соціальних якостей та почуттів, включаючи любов до своєї Батьківщини. Вона проявляється у готовності брати участь в соціальних подіях, спрямованих на поліпшення життя в дитячих спільнотах, громаді та суспільстві загалом. Результатом розвитку соціально-громадянської компетентності є наявність ціннісного ставлення дитини до себе, своїх прав і прав інших осіб, а також усвідомлення необхідності дотримання правил міжособистісної взаємодії з членами сім'ї, родини та іншими особами в суспільному контексті.

2. Охарактеризовано діагностичний інструментарій та надано інтерпретацію результатів щодо дослідження формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

Для визначення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку нами було проведено емпіричне дослідження на базі Херсонський ясла-садок №85 Херсонської міської ради. У проведеному нами емпіричному дослідженні на різних етапах взяло участь 20 дітей

віком 3-4 роки. Для визначення рівня розвитку соціальної компетентності дошкільнят доцільно використати методи мовного спілкування, зокрема дидактичні та сюжетно-рольові ігри, а також бесіди. Загалом, дослідження показало наявність важливих аспектів соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку, таких як відповідальність, співчуття, готовність до співпраці та щедрість. Такі результати є дуже багатообіцяючими і свідчать про позитивну динаміку соціального розвитку цих дітей. Ці результати можуть бути корисними для подальшого планування та організації розвивальних програм, спрямованих на покращення соціальних навичок та вмінь у дітей молодшого дошкільного віку.

3. Розроблено практичні рекомендації щодо підвищення рівня соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку.

Емпіричні дослідження, проведені нами, розкрили проблеми та прогалини у розвитку соціальної компетенції у деяких дітей, а тому були розроблені наступні практичні рекомендації, спрямовані на підвищення рівня соціальної компетентності у дошкільнят: створення сприятливого середовища, розвиток мовлення та словникового запасу, виховання відповідальності та співчуття, розвиток навичок співпраці, щедрості та вміння ділитися.

Таким чином, наведені практичні рекомендації допоможуть сприяти розвитку соціальної компетентності у дітей молодшого дошкільного віку та створити для них позитивне і дружнє оточення, де вони можуть розвивати важливі соціальні навички. Робота над цими аспектами сприятиме покращенню міжособистісних відносин та готовності дітей до співпраці і взаємодії з оточуючими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенбарт М.М. Педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в ігровій

- діяльності. *Молодий вчений*. 2019. № 4.2 (68.2). С. 6-9. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.2/2.pdf>.
2. Айзенбарт М.М. Сутність понять «компетентність» і «компетенція» в сучасній науковій парадигмі. *Молодий вчений*. 2019. № 4.3 (44.3). С. 1-4. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.3/1.pdf>
 3. Алеко О.А. Проблема формування соціального досвіду дошкільників під впливом медіапростору. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 13(2). С. 88-93. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_13\(2\)__12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_13(2)__12).
 4. Анісімова О.Е., Сергійчук В. Шляхи формування соціальної компетентності дітей молодшого дошкільного віку. *Міжнародна науково-практична конференція MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: ACHIEVEMENTS, INNOVATIONS AND DEVELOPMENT PROSPECTS*, Берлін, Німеччина (20-22 лютого 2022 р.). С. 227-232. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-scientific-research-achievements-innovations-and-development-prospects-20-22-fevralya-2022-goda-berlin-germaniya-arhiv/>.
 5. Анісімова О.Е. Формування здатності до комунікації як важливого компонента професійної компетентності майбутніх педагогів. Психолого-педагогічні умови вдосконалення підготовки кадрового потенціалу закладів дошкільної та початкової освіти: колективна монографія / за заг. ред. Б.М. Андрієвського. Херсон: ХНТУ, 2021. С. 20-35. ISBN 978-617-7917-05-1. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?user=7IM_eJQAAAAJ&hl=uk&authuser=3#d=gs_md_cita-d&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3D7IM_eJQAAAAJ%26authuser%3D3%26citation_for_view%3D7IM_eJQAAAAJ%3AKIAtU1dfN6UC%26tzm%3D-120.
 6. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т.О., авт. кол-в: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П. та ін. 2021. 37 с. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Baz_ovocho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

7. Бібік Н.М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Початкова школа*. 2010. №9. С. 1-4.
8. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг. ред. О.В. Низковської. Тернопіль: «Мандрівець», 2017. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf.
9. Борбич Н.В. Критерії та показники сформованості соціальної компетентності. *Молодь і ринок*. 2016. № 9. С. 79-83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_9_18.
10. Возняк Л.Л., Дуць С.Д. Модель соціалізації особистості в умовах інноваційного середовища освітнього закладу. *Педагогічний пошук*. 2018. №4. С. 60 – 62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2018_4_14.
11. Гончарова-Горянська М.В. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*. 2004. № 7–8. С. 71-74.
12. Губарева Д.В. Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2020. №1(19). С. 27-34. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2020/1/4.pdf>.
13. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: монографія. Запоріжжя: ЗІДМУ, 2006. 332 с.
14. Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посіб. / Т.О. Піроженко, С.О.Ладивір, І. М.Біла, К.В. Карасьова ; НАПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка ; за ред. Т.О. Піроженко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 272 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8432/1/Дитина%20у%20сучасному%20соціопросторі.pdf>.

15. Дурманенко О. Розвиток соціальної компетентності дошкільників у процесі спілкування з дорослими. *Молодь і ринок*. 2016. Вип. №7 (138). С. 54-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_7_12.
16. Енциклопедія освіти. Нац. акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. 2-ге вид. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39233/1/Енциклопедія%20освіти_.pdf
17. Зінченко Т.В. Соціальне становлення дітей дошкільного віку. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. Ніжин, 2012. № 1. С. 14-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_1_5.
18. Ковальова О.А. Модель соціально комунікативної компетентності. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 11. С. 27-33.
19. Кожухівська В.Д. Специфіка формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. «*Студентський науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення*»: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. О.В. Лісовця. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2018. С. 238-240.
20. Кондратюк С.М., Бутенко В.Г. Особливості формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. №12. С. 44-51.
21. Крутій К.Л. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2020. 244 с.
22. Кузенко О.Й., Лисенко-Гелемб'юк К.М. Формування соціальної компетентності особистості в період дошкільного дитинства. *Освітній простір України*. 2019. Випуск № 17. С. 127-133. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/1284>.
23. Кулакова Л.М. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах освітньо-виховного процесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія

- «Психологія»: науковий журнал.* Острог: Вид-во НаУОА, січень 2022. № 14. С. 65-69. DOI: 10.25264/2415-7384-2022-14-65-69.
24. Лемещук М. Сутність соціалізації дітей дошкільного віку у контексті сучасних науково-педагогічних ідей. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2013. № 45. С. 115-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2013_45_19.
25. Литвишко О.М. Формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку у працях вітчизняних вчених. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди».* Педагогіка. 2016. Вип. 38. С. 58-65.
26. Лукацька Я.С. Аналіз поняття «соціальна компетентність особистості» в українських та зарубіжних наукових працях. *Вісник університету імені А. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія».* Педагогічні науки. 2021. № 1 (21). С. 49-53. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/7.pdf>.
27. Максимова О.О. Формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика.* 2016. Вип. 20(2). С. 229-234. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2016_20%282%29__43.
28. Матвієнко С.І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності : навч.-метод. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2012. 106 с. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/72>.
29. Методика розроблення професійних стандартів: Наказ Міністерства соціальної політики України від 22.01.2018 р. № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18/ ed20180122#n23>.
30. Моніторинг досягнення дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти : метод. посіб. / упоряд. : Н.М. Шаповал, В.О. Левченко, Г.М. Остапюк та ін. ; за заг. ред. Т.В. Киричук. 3-тє вид., зі змін. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 184 с.

- 31.Павленко О.М. Теоретично-психологічні основи дослідження соціальної компетентності дошкільників. *Збірник наукових праць ККПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип. 10. С. 534-544.
- 32.Пасічніченко А.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування соціально комунікативної компетентності дошкільників. *Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки*. 2017. Випуск № 11. С. 97–103. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/adminojs,+pdf+16.pdf>.
- 33.Піроженко Т.О., Ладівір С.О., Соловійова Л.І. Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2016. 56 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/10149/1/Компас%202016%20з%20іл.pdf>.
- 34.Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики: монографія / за заг. ред. О.В. Овчарук. К.: К.І.С., 2004. 112 с.
- 35.Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник. 2-ге вид., доповн. К.: Академвидав, 2013. 464 с.
- 36.Проблеми дистанційної освіти дошкільнят: круглий стіл «ДВ». *Дошкільне виховання*. 2020. № 5. С. 21-29. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/dv2020-5_p21.pdf.
- 37.Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.
- 38.Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ: Наукова думка, 2000. 680 с. URL: <https://archive.org/details/slovninshomovn/page/n7/mode/2up>.
- 39.Гадаєва А.В. Модель соціально-педагогічного супроводу медіасоціалізації молодших школярів у ЗНЗ у сучасному

- інформаційному просторі. *British Journal of Science, Education and Culture*. 2014. № 1(5). С. 24-30.
40. Харькова Є. Дошкільник у сучасному соціальному середовищі та особливості взаємодії. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 32. С. 99-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_32_19.
41. Чекан О.І. Теоретико-методологічні засади соціальної адаптації дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2016. Вип. 1. С. 105-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2016_1_27.
42. Шишова О.М. Розвиток соціальної компетентності дітей за різними програмами дошкільної освіти. *Український психологічний журнал*. 2016. № 2. С. 134-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukpsj_2016_2_14.
43. Çiftçi H.D., Ceylan R., Çolak F.G. The relationship between preschool children's social competence skills and their ability to communicate with their mothers. *Participatory Educational Research (PER)*. 2021. Vol. 8(2). P. 435-459. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1283764.pdf>.
44. Mligo Ignasia R. Early Childhood Education in a Sociocultural Context: A Documentary Review. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*. 2020. Vol.8. No.3. P. 88-95. URL: <http://www.apjmr.com/wp-content/uploads/2020/07/APJMR-2020.8.3.11.pdf>.
45. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*. 2006. L 394/10. 9 p. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика «Круг обговорення»

Мета: розвиток соціальної компетентності, навичок активного слухання та вміння конструктивної комунікації серед дітей молодшого

Методика-гра «Прийняття рішень»

Мета: розвиток навичок щедрості, вміння ділитися та прийняття рішень у дітей молодшого дошкільного віку.

Опис: у цій грі діти вчаться аналізувати різні ситуації, робити вибір на користь допомоги іншим або ж прийняття рішень незалежно. Ця гра спрямована на розвиток емпатії, розуміння почуттів інших та формування щедрості.

Перелік можливих ситуацій для гри:

1. Втрачена іграшка. Одна дитина «втратила» свою улюблену іграшку, інша дитина знає, де вона знаходиться. Чи піде вона і допоможе знайти іграшку?
2. Поділитися обідом. Одна дитина забула свій обід вдома. Чи поділиться інша дитина зі своїм обідом?
3. Допомога у вирішенні завдань. Одна дитина не розуміє завдання, яке вчитель поставив перед класом. Чи запропонує інша дитина свою допомогу?
4. Підтримка після падіння. Одна дитина впала під час гри на вулиці. Чи підійде до неї інша дитина, щоб підтримати та запропонувати допомогу?
5. Обрання головного героя у грі. Група дітей грає у гру, де потрібно обрати головного героя. Чи дадуть діти можливість кожному спробувати себе в цій ролі?

Процес: Вчитель представляє дітям одну з ситуацій. Діти аналізують ситуацію та обговорюють можливі варіанти дій. Після того, як всі висловилися, проводиться коротке обговорення, під час якого діти можуть додати щось до своїх висловлювань або коментувати дії інших.

Підсумок: Вчитель підбиває підсумки гри, вказуючи на важливість розуміння почуттів інших, вміння ділитися та прийняття рішень на користь інших. Ця методика допоможе дітям навчитися взаємодії та співпраці, а також розуміння та поважання до почуттів та потреб інших.